

Kuruluşundan Bugüne PKK/KCK'nın Uluslararası Konjonktürel Değişimlere Uyum Sağlama ve Uluslararasılaşma Çabası

Metin Çelik*

Öz: PKK kurulduğu tarihten günümüze kısmi strateji ve taktik değişikliklerle birlikte varlığını devam ettirmeyi başarmış, kurmuş olduğu iltisaklı örgütleri vasıtasıyla izini kaybettirmeye çalışmış, ancak özü itibarıyla faaliyetlerini akamete uğratmamış ve halihazırda Abdullah Öcalan'ın liderliğinin devam ettiği bir terör örgütüdür. Örgüt gerek Türkiye'nin iç siyasetinde ve terörle mücadele yöntemlerinde meydana gelen değişikliklerden ve gelişmelerden, gerek bölge siyasetinin dinamiklerinden, gerekse uluslararası sistemin yapısında meydana gelen değişim ve dönüşümden etkilenmiş, ancak bu değişim ve dönüşümlere uyum sağlamak amacıyla kurumsal yapısında, taktik ve stratejisinde yenilikler gerçekleştirmiştir. Günümüz koşullarında PKK/KCK bölgede askerî, finansal, insan kaynakları bakımından etkisini devam ettirmekte, ABD, Rusya ve AB gibi bölge dışı güçlerle ve bölgedeki devletlerle değişken ilişkiler kurabilmekte, birçok devlet ve uluslararası örgütle siyasi temaslar kurabilmekte, uluslararası bir aktör gibi davranıp, faaliyetlerine uluslararası meşruiyet kazandırma arayışı içerisinde. Bu bağlamda makale, PKK'nın bölgesel ve küresel ölçekli siyasetin değişken yapısına uyum sağlama kabiliyetini ve bu amaçla gerçekleştirdiği değişimi, faaliyetlerine meşruiyet kazandırma girişimlerini izah etmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: PKK/KCK Terör Örgütü, PYD/YPG, PKK ile İltisaklı Örgütler, PKK'nın Uluslararasılaşması

Atf için:

Çelik, M. (2019). Kuruluşundan bugüne PKK/KCK'nın uluslararası konjonktürel değişimlere uyum sağlama ve uluslararasılaşma çabası. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, (21)-2, s. 111-133.

* Dr. Öğretim Üyesi, Selçuk Üniversitesi / İİBF / Uluslararası İlişkiler Bölümü, metincelik@gmail.com, ORCID : 0000-0002-3514-7833

PKK/KCK's Efforts to Adapt to International Conjunctural Changes and Its Internationalisation Effort Since Its Establishment

Metin Çelik

Abstract: The PKK is a terrorist organization in which Abdullah Öcalan is still the leader that has managed to survive with partial strategical and tactical changes, and has tried to lose its track of through affiliated organizations, and has not failed to sustain its activities since its establishment. The Terrorist Organization is affected by the changes occurring in Turkey's domestic politics and counterterrorism methods, and variable dynamics of the regional politics, and transformation occurring in the international system. In order to adapt to these changes and transformations, the PKK has made innovations in its institutional structure, tactics and strategies. Today, the PKK/KCK maintains its influence in the region in terms of military, financial and human resources capabilities, and can establish variable relations with non-regional powers, such as the USA, Russia and the EU, and regional states, and also it establishes political contacts with many states and international organizations. And, also it seeks to obtain international legitimacy to its functions. In this context, this article aims to explain the ability of the PKK to adapt to the changing structure of regional and global politics, and initiatives taken for his purpose, and its attempts to legitimize its activities.

Keywords: PKK/KCK Terrorist Organization, PYD/YPG, Internationalisation of the PKK, PKK Affiliated Organizations

Giriş

Abdullah Öcalan liderliğinde Diyarbakır Lice'de 1978'de kurulan Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kürdistan), yani PKK Marksist-Leninist eğilimli ayrılıkçı ve silahlı bir etnik terör örgütüdür ve bugüne değin güvenlik görevlisi (asker, polis, jandarma, korucu vs.), kamu görevlisi ve sivil 40.000'den fazla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Silahlı ve siyasi eylemleriyle Türkiye'nin güneydoğusu ve doğusu ile Irak ve Suriye'nin kuzeyinin kesiştiği bölgede, İran'ın Irak sınırına yakın bölgesinde ve Avrupa'da etkili olmaya çalışan PKK bölgesel ve uluslararası konjonktürel değişimler, Türkiye'nin terörle mücadele yöntem ve eylemleri, kendi iç örgütsel dinamikleri gibi birçok değişken sebebiyle yapısında değişikliklere giderek faaliyetlerine devam etmektedir. PKK'nın Türkiye, Irak, Suriye ve İran'ın kesiştiği coğrafyada "Kürdistan" olarak tanımladığı bağımsız bir Kürt devleti kurma amacı doğrultusunda asıl eylem alanı uzun yıllar Türkiye olmuş, ardından Irak ve 2011 sonrasında ise Suriye'de yaşanan iç savaş döneminde PYD/YPG olarak eylemlerini Suriye'de yoğunlaştırmıştır.

Günümüzdeki yapısıyla PKK Abdullah Öcalan'ın (dolaylı) liderliğinde en üstte Kürdistan Topluluklar Birliği'nin (KCK) yer aldığı, Avrupa'da siyasi faaliyetleri yürüten Kongra-Gel, Türkiye ve Kuzey Irak'ta PKK, ayrıca Irak'ta PÇDK, Suriye'de PYD ve YPG/YPJ, İran'da PJAK ve YRK/HPJ ve bunlara ilaveten Avrupa'da faaliyet gösteren yüzlerce diğer terör gruplarını ve derneklerini içeren bir çatı örgüt haline bürünmüştür. Öcalan'ın İmralı'daki tutukluluk döneminde örgütün faaliyetlerinin KCK tarafından kontrol edilmesi sebebiyle örgüt PKK/KCK olarak tanımlanmaktadır. Suriye'de 2011'de başlayan iç savaşla birlikte ve Türkiye'nin 2015 sonrasında terörle mücadelede sergilediği sert ve kararlı tutum sebebiyle PKK/KCK günümüzde Türkiye sınırları içerisinde gizli, Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG ve Irak'ın kuzeyinde PKK ve PÇDK isimleriyle açıktan faaliyetlerini sürdürmektedir.

Yukarıda zikredilen bağlı ve iltisaklı örgütleriyle PKK/KCK değişen uluslararası konjonktüre uyum sağlamak ve meşru bir zemin elde etmek amacıyla kimi zaman Ortadoğu'daki devletlerle, kimi zaman AB üyesi devletlerle, bazen de ABD ve Rusya gibi bölge dışı devletlerle irtibat kurmaya gayret göstermiş, siyasi ve askerî işbirlikleri geliştirerek kendisini uluslararası bir aktör olarak sunmuştur. Türkiye-Suriye-Irak-İran topraklarında bağımsız bir federasyon kurmak amacıyla kurulan PKK, uluslararası meşruiyet sağlamak amacıyla uzun yıllar boyunca Kürt halkının savunucusu, bölgede demokrasinin öncüsü ve son zamanlarda ise DAEŞ gibi küresel etkili terör örgütleriyle savaşmak şeklinde değişen söylemler kullanmıştır. Bu söylemleri çerçevesinde PKK Avrupa başkentlerinde sempati elde etmiş, irtibat ofisleri açabilmiş, faaliyetler gerçekleştirebilmiş, siyasi temsil de dahil olmak üzere Avrupalı devletler nezdinde karşılık bulabilmiş; Soğuk Sa-

vaş döneminde emperyalizmin lideri ilan ettiği ABD ile 2000’li yıllar sonrasında PYD/YPG ve diğer iltisaklı örgütleri aracılığıyla doğrudan temas kurabilmiş ve ortak faaliyetler gerçekleştirebilmiş; Rusya ile Soğuk Savaş döneminden itibaren kurduğu bağı koruyabilmiş; Türkiye ile AB, ABD, Rusya ve hatta bölge ülkeleri arasındaki siyasi ilişkilerde gündem maddesi olabilmıştır. Bu yönüyle PKK/KCK ve iltisaklı örgütleri uluslararası meşruiyet sağlama yolunda önemli ilerlemeler katetmiştir. Son yıllarda daha da artan ve görünür haliyle ABD ve AB üyesi birçok devlet Türkiye’nin Suriye’deki terör örgütleriyle mücadelesinde gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtlarında PYD/YPG’nin yaşadığı zorluklar karşısında Türkiye’ye ekonomik ve askerî ambargo uygulamayı düşünebilmektedir. Bu yönüyle PKK/KCK PYD/YPG ismi ile bu devletler nezdinde meşruiyet elde etmiş gibi görünüyor. Bunda elbette ki, bahsekonu devletler nezdinde PYD/YPG’nin gerek bölge politikalarında gerekse Türkiye politikalarında bölgede sahip olduğu askerî güç ve insan kaynağı bağlamında “kullanılabilir bir araç” ve “efektif bir ortak” olarak değerlendirilmesi önemli olmaktadır.

PKK konjonktürel değişimlere uyum sağlamak amacıyla KCK çatısı altında demokrasi ve hak arayışı düzleminde eylemlerini siyasi kanallarla gerçekleştirdiğini iddia ediyor olsa da, PYD/YPG ve benzeri kurmuş olduğu birçok iltisaklı örgütün kendisiyle organik bağı reddediyor olsa da, Abdullah Öcalan’ın tutukluluk halinde Salih Müslim, Cemil Bayık, Murat Karayılan, Zübeyir Aydar gibi figürlerle ve demokratik söylemlerle Avrupa’nın ilgisini çekmeyi başarıyor olsa da, gerek PKK, KCK, PYD/YPG, PJAK, PÇDK ve diğer iltisaklı örgütlerin kurucu metinlerinde lider olarak Abdullah Öcalan’ın zikrediliyor olması, gerek PKK’nın 1970’li yılların sonundaki kurucularının bu iltisaklı örgütlerde görev yapıyor olması, gerek PKK Kongrelerinde alınan kararların bu örgütleri doğrudan etkiliyor olması, PKK’nın isim değişiklikleri ve örgütlenmelere rağmen varlığını ve özünü koruduğunu ve devam ettirdiğini, uluslararası konjonktürel değişimlere uyum sağlayarak meşruiyet kazanmayı amaçladığını göstermektedir.

Örgütün Kuruluşu ve İdeolojisi

PKK’nın tarihi Abdullah Öcalan’ın Ankara SBF’deki öğrencilik yıllarına uzanmaktadır. Öcalan üniversite öğrencisi iken Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO), Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (THKP-C), Dev-Genç, TİP, Ankara Demokratik Yükseköğrenim Derneği gibi sol eğilimli örgütlerde yer almış (Özcan, 1999: 58), ancak zamanla bu örgütlerin yöntemlerini ve Kürtlerle ilgili faaliyetlerini yeterli bulmamış, silahlı mücadeleyi de içeren bir örgütün kurulması amacıyla yakın arkadaşlarıyla örgütlenme süreci başlatmıştır. Birkaç yıllık hazırlık dönemi neticesinde ilk somut adım Tuzluca’yı’daki (Mamak/Ankara) toplantı olmuştur. Öcalan liderliğindeki toplantıda sonradan Apocular olarak tanımlanacak ve PKK’nın lider kadrosunu oluşturacak olan Kesire Yıldırım, Musa Erdoğan,

Ali Haydar Kaytan, Haki Karaer, Cemil Bayık, Ali Özer, Kemal Pir ve Mustafa Dere silahlı mücadele için Ulusal Kurtuluş Ordusu (UKO) kurma kararı almıştır (Denker, 1997, s. 58). Bu girişim sadece Türkiye'ye yönelik değil, Kürt olduğu halde devletle barışık yaşayan, devlete karşı söylem ve eylem geliştirmeyen Kürtleri de hedef almış, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faaliyet gösteren diğer Kürt grupları işbirlikçi ve revizyonist olmakla suçlayarak bu gruplarla çatışmaya başlamıştır. Ancak yeterli insan kaynağı ve finansal yardımın olmaması Apocuları daha profesyonel bir örgüt kurmaya yöneltmiş ve 27 Kasım 1978'de Kürdistan İşçi Partisi (PKK) Lice'nin Fis Köyü'nde (Diyarbakır) kurulmuştur (Gönlübol, 1996, s. 654).

PKK/KCK amaçları doğrultusunda Marksist-Leninist doktrinin söylem ve eylemlerini kullanmaktadır. Örgütün kuruluş döneminin 1970'li yıllara denk geldiği düşünüldüğünde, Marksist-Leninist çizgi ile Soğuk Savaş'ın doğu bloğunda kendisini tanımladığı görülmektedir. Örgütün ideolojik temellerini kurucu metin olarak da nitelendirilen ve örgüt lideri (PKK literatüründe Önder) Abdullah Öcalan tarafından kaleme alınan Kürdistan Devriminin Yolu isimli manifestoda, Parti Programında ve Tüzüğünde görmek mümkündür. Manifestoda örgütün amacı, eylemleri ve stratejileri açıklanırken sömürgecilik ve emperyalizm, sınıflı ve örgütlü toplum, köylü, işçi ve burjuvazi, devrim ve halk savaşı, ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı, silahlı mücadele ve direniş gibi Marksist-Leninist literatür kullanılmıştır (Öcalan, 1993). Bu literatür PKK'nın kurduğu onlarca örgütün slogan ve afişlerinde, broşür, bildiri, kitap, dergi ve kitle iletişim araçları gibi yazılı ve görsel yayınlarda, örgütün terörist eğitim materyallerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Bu literatür perspektifinde PKK'ya göre Türkiye Kürt bölgesinin kuzeyini işgal etmiş emperyalist sömürgeci bir devlet iken, bu işgale karşı Kürtlere önerilen çözüm ise halkların silahlı eylemler de dahil olmak üzere uzun süreli mücadelesidir. Bu sebeple Manifestoda Türk sömürgeciliğinin hedef alındığı yazılmaktadır (Öcalan, 1993, s. 121).

PKK'nın izlediği yöntemin Marksist-Leninist terör örgütlerinin Parti-Cephe-Ordu şeklindeki üçlü yapısına uygun olarak ideolojik, siyasi ve silahlı faaliyetlerin tümünü kapsadığı görülmektedir. Bu yapıya göre Parti en üst karar alma organı olup cephe ve ordunun faaliyetlerini sevk ve idare eden, örgütün genel stratejisini belirleyen yapıdır ve kurulduğunda bizzat PKK bu görevi üstlenmiştir. Cephe örgütün Marksist-Leninist ideolojisiyle yoğurulmuş, sömüren devlete karşı koyacak örgütlenmiş halk olarak tanımlanmıştır ve bölgedeki Kürtleri siyaseten yönlendiren, terör örgütünün doktrinini öğreten cephe ERNK (Kürdistan Halk Kurtuluş Cephesi) olmuştur. Ordu ise silahlı mücadeleyi yürüten, PKK'nın yaygın şiddet siyasetini uygulayan, militanlardan oluşan yapıdır ve ilk önce HRK (Kürdistan Kurtuluş Birliği), 1986'da ise ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) olmuştur (Özcan, 1999, s. 65; Pazarcı, 2015, s. 213). Bu yöntemin stratejisi ise Manifesto'da uzun süreli halk savaşı olarak tanımlanmıştır (Öcalan, 1993, s. 124).

Bu ideolojik altyapıyla PKK öncelikle kırsal alanda eylemler gerçekleştirmiş, kırsal alandaki silahlı eylemler zamanla şehirlere de taşınmış, silahlı baskınlar, pusu, sızma, suikast, intihar eylemi, yol kesme, adam kaçırma, mayınlama ve el yapımı patlayıcı kullanma gibi değişik yöntemler kullanılmıştır. Silahlı eylemlere ek olarak sömürüldüğü iddia edilen Kürt halk Marksist-Leninist söylem ve örgütün ideolojisi doğrultusunda doktrine edilmeye çalışılmıştır.

Abdullah Öcalan'ın Fıli ve Dolaylı Liderlik Dönemlerinde Örgütün Gelişimi

PKK'nın gelişimi örgütün düzenlediği Kongreler, Türkiye'nin PKK ile mücadele siyaseti ve yöntemindeki tercihler, bölgesel olaylar ve uluslararası konjonktürde meydana gelen değişikliklerden doğrudan etkilenmiştir. Bu çerçevede PKK'nın gelişimini iki tarihî dönemde ele almak mümkündür. Birincisi Abdullah Öcalan'ın fıli liderlik dönemi olarak da adlandırılabilir olan, PKK'nın Suriye denetimindeki Bekaa Vadisi'nde (Lübnan) konuşlandığı ve örgütlendiği dönem; ikincisi ise Öcalan'ın 16 Şubat 1999'da yakalanıp Türkiye'ye getirilmesi ve İmralı'daki tutukluluk dönemi ile başlayan, Örgütün Öcalan tarafından dolaylı olarak yönetildiği dönemdir.

Öcalan'ın fıli liderlik dönemi Türkiye'de 12 Eylül 1980 askerî darbesinin gerçekleştiği ve Türkiye'nin terörle mücadelede kırsal alanda ve sınır ötesinde operasyonlar düzenlediği; PKK'nın Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu yapısında Türkiye'nin karşıt bloğunda yer alan Suriye'de konuşlandığı, Bekaa Vadisi'nde örgütlenme, doktrinizasyon ve silahlı eğitim süreçlerini gerçekleştirdiği; bölgesel düzeyde Irak-İran Savaşı, uluslararası düzeyde ise Birinci Körfez Savaşı sonrasında Irak'ın kuzeyinde oluşan güç/otorite boşluğundan PKK'nın istifade ettiği ve Irak'ın kuzeyine kısmen yerleşmeye başladığı dönemdir. PKK'nın kuruluşundan Öcalan'ın yakalandığı Şubat 1999'a kadar geçen bu dönemde PKK toplam 6036 saldırı, 3071 bombalama, 388 gasp ve 1046 adam kaçırma olayı gerçekleştirmiştir (Pazarcı, 2015, s. 202). PKK'nın ismini Türkiye genelinde duyurduğu ilk eylem 29 Temmuz 1979'da Bucak aşireti lideri AP milletvekili Mehmet Celal Bucak'ı öldürme girişimidir (Özcan, 2002, s. 109). Aynı zamanda köy korucusu olarak terörle mücadelede etkili olan Bucak aşiretine yönelik bu eylem ile o zamana kadar bölgede Apocular olarak adlandırılan grup PKK olarak tanınmaya başlanmış ve eylem sonrasında Türkiye'nin müdahalesi ile Apocular Suriye'ye kaçmıştır.¹ Böylece PKK'nın adeta kuluçka dönemi olarak nitelendirilebilecek ve yaklaşık

¹ Öcalan ve PKK lider kadrosunun Suriye'ye kaçtığı dönem aynı zamanda 12 Eylül 1980 askerî darbesinin hemen öncesine denk gelmektedir. Bu yönüyle, Öcalan'a 12 Eylül askerî darbesinin yapılacağı bilgisinin yabancı istihbarat birimleri tarafından iletildiği ve yardımcı olduğuna dair iddialar mevcuttur. N.A. Özcan Öcalan'ı Suriye'ye götüren kişinin KGB Ortadoğu sorumlusu ve sonrasında Rusya'nın Başbakanı da olan Primakov olduğu iddiasını aktarmaktadır. Bkz. (Özcan, 2002, s. 109).

yirmi yıl sürecek olan, Türkiye'nin müdahale sahasından uzakta, Suriye-Lübnan sınırında sol radikal terör örgütlerine lojistik ve barınma üssü konumundaki Bekaa Vadisi'ndeki silahlı eğitim ve doktrin dönemi başlamıştır (Gönlübol, 1996, s. 654).

Türkiye'de 12 Eylül 1980 askerî darbesi sonrası bölücü terör örgütlerine yönelik müdahale ve tutuklamalar ile PKK'lıların tutukluluk sürecinde kendilerini asma, yakma ve açlık grevi gibi eylemleri PKK için uygun propaganda araçları olmuş, devrim söylemi ve eylemleri diğer bölücü örgütlerde sempatiye yol açmış (Birand, 1992, s. 119)², PKK'nın lider kadrosunun Bekaa Vadisi'nde olmasından ve diğer terör örgütlerinin lider kadrolarının hapiste tutuklu olmasından dolayı diğer örgütlerin üyeleri PKK'ya katılmaya başlamış, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri PKK'nın etkisine açık hale gelmiştir. Bu konjonktürde PKK kongreler düzenlemeye başlamıştır. Birinci Kongre'de (1981) Türkiye ve Irak'taki diğer bölücü Kürt gruplarla ilişki kurulması ve Türkiye'de eylem hazırlıkları kararlaştırılmış; İkinci Kongre'de (1982) silahlı eylem başlatılması kararı alınmış, örgütün ordu kanadı için 1984'de HRK, cephe kanadı için 1985'de ERNK oluşturulmuş ve Türkiye'de güvenlik güçlerine yönelik ilk silahlı eylem 15 Ağustos 1984'te Erüh (Siirt) ve Şemdinli (Hakkari) ilçelerinde gerçekleştirilmiş (Ünal, 2012, s. 8); Üçüncü Kongre'de (1987) ise HRK Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu'na (ARGK) dönüştürülmüş, sivil katliamları başlatılmıştır (Denker, 1997, s. 61; Hancılar, 2011, s. 20).

Bu dönemde bölgesel ve uluslararası konjonktürel değişikliklerin PKK'nın gelişimine önemli etkileri olmuştur. Irak'ın İran'la sekiz yıl süren savaş (1980-1988) sonrasında ordusunu ülkenin kuzey bölgelerine yönlendirmesi (Enfal Operasyonu, 1988) ve bölge halkına şiddetli müdahalesi, bölgeden kaçan büyük bir Kürt nüfusun Türkiye'ye sığınmasına yol açmış, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyinde terörle mücadele bağlamında askerî operasyon kabiliyetini kısıtlamıştır. Ardından Birinci Körfez Savaşı (1990-1991) yaşanmış, ABD BMGK'nin 678 ve 688 sayılı kararlarını³ hukuki dayanak göstererek 36. paralelin kuzeyini⁴ “uçuşa yasak bölge” ilan etmiş, Irak uçaklarının bu alana girmesi engellenmiştir. Böylece 36. pa-

² PKK'lı teröristlerin kendilerini yakması ara ara başvurdukları bir eylemdir. Örneğin 1998'de altı farklı cezaevinde eş zamanlı olarak 9 PKK'lı kendisini yakmış, bunların 5'i ölmüştür (Hürriyet, 24 Ekim 1998).

³ BMGK 678 (29 Kasım 1990) sayılı karar ile Kuveyt'le işbirliği yapan üye devletler Irak'ın 15 Ocak 1991'e kadar Kuveyt'ten çıkmaması durumunda, bu ülkeye karşı *gerekli bütün araçların* kullanılması hususunda yetkilendirilmiştir. Kararda açıkça “kuvvet kullanımı” ifadesi geçmemiş olsa da başta ABD olmak üzere Irak'a karşı oluşan koalisyon güçleri “gerekli bütün araçlar” kısmından bu anlamı çıkarmıştır.

BMGK 688 (5 Nisan 1991) sayılı kararı ile Irak'ın Kürtlere yönelik baskısı kınanmış, Irak'taki mültecilerin acil ihtiyaçlarının karşılanması için BM organlarının harekete geçmesi talep edilerek bütün BM üyeleri yardıma çağırılmıştır.

⁴ Bu bölge günümüz Irak siyasi haritasında Kerkük ve Süleymaniye'nin kuzeyinden başlayarak, Erbil, Musul, Dohuk'u içine alan ve Türkiye sınırına kadar uzanan coğrafyayı kapsamaktadır.

ralelin kuzeyi PKK ve diğer Kürt grupları için güvenli bölge haline gelmiş, Kürt bölgesel özerkliği *de facto* tesis edilmiştir. Birinci Körfez Savaşı'nın PKK için olumsuz tesirleri de olmuştur. Irak ordusunun bölgeden çekilmek zorunda kalması ile Türkiye yeniden bölgede askerî operasyonlar yapmaya başlamış, Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) ile ilişki kurarak PKK'ya karşı ortak operasyonlar düzenlemiştir (Gönlübol, 1996, ss. 661-662).

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile oluşan ABD merkezli yeni uluslararası sistemde PKK yeni eylem yöntemleri geliştirmiş, Dördüncü Kongresi'nde (1990) yerel ayaklanmalar başlatılması (PKK literatüründe Serhildan) ve 1990 seçimlerinde Halkın Emek Partisi'nin (HEP) desteklenmesi kararlaştırılmış (Denker, 1997, s. 62), PKK'nın HEP'le başlayıp günümüzde HDP'ye uzanan ayrılıkçı Kürt söylemlerinin siyasi unsurlarını desteklediği dönem başlamıştır.⁵ Bununla birlikte PKK 24 Mayıs 1993'te Bingöl-Elazığ karayolunda 33 silahsız askerinin şehit edilmesi ile katliamlarını turmandırmış (Hancılar, 2011, s. 28), Beşinci Kongresi'nde (1995) Karadeniz Bölgesi'ne yerleşme kararı almış, Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Örgütü (TİKKO) ve Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) ile ortak eylemler gerçekleştirmiştir (Hancılar, 2011, s. 30). Tırmanan terör eylemleri sonucunda Türkiye Mart 1995'te o zamana kadarki en geniş kapsamlı sınır ötesi operasyonu başlatmış (Çelik Operasyonu), ancak uluslararası yoğun tepkiler üzerine operasyon kısıtlı tutulmuştur.

1990'lar PKK'nın en kanlı eylemlerini gerçekleştirdiği yıllar olmuş, silahlı eylemleri artmış, intihar eylemleri gerçekleştirmiş, kamu görevlilerini kaçırmaya ve öldürmeye başlamıştır.⁶ PKK'nın Bütün bu olayların sonucunda Türkiye Ekim 1998'de Suriye'yi PKK'ya desteğini kesmesi ve Öcalan'ı sınır dışı etmesi konusunda sert bir şekilde uyarılmış ve gerekirse güç kullanımı da dahil olmak kaydıyla sert tedbirler alacağını belirtmiş (Altunışık, 2002, s. 277), ayrıca 1998'de ise Suriye sınırında geniş kapsamlı bir askerî tatbikat düzenleyerek (Milliyet, 1998)

⁵ PKK'nın bu partilerle resmî bir bağı bulunmamakla birlikte, yani bu partiler PKK tüzüğünde ve resmî belgelerinde PKK yapısının alt birimleri olarak yer almıyor olsa da, bu partilerin kongrelerinde, toplantılarında ve gösterilerinde PKK lideri Öcalan'ın posterleri yer almakta, Öcalan'ın mektup ve mesajları okunmakta, parti liderleri Öcalan selamlanmakta, PKK ve bağlı örgütlerin flamaları, PKK üyesi öldürülmüş teröristlerin fotoğrafları taşınmakta, teröristlerin isimleri bu siyasi parti belediyelerince meydanlara, heykellere ve birçok yapıya konulmakta, Öcalan İmralı'da diğer PKK liderleri ise Kandil gibi terör kamplarında bu partilerin liderleri ve milletvekilleri tarafından sıklıkla ziyaret edilmektedir. Bütün bu fiili durum bu siyasi partilerin resmî belgelerde geçmese de fiilen ve doğrudan organik bir bağla PKK'ya bağlı olduğunu ve/veya PKK'nın politikalarının siyasi alandaki uygulayıcıları olduklarını göstermektedir.

⁶ PKK'nın 1990'lı yıllarda sivillere ve kamu görevlilerine yönelik kanlı eylemlerinden birkaçı: 10 Haziran 1990 Çevrimli'de (Şırnak) 12'si çocuk 27 kişi; 22 Temmuz 1991'de Midyat'ta (Mardin) 19 kişi; 5 Temmuz 1993'te Başbağlar'da (Erzincan) 33 kişi; 21 Ekim 1993'te Derince'de (Siirt) 24 kişi; 5 Eylül 1995'te Samandağ'da (Hatay) 9 madenci; 13 Ağustos 1996'da Demiriz'de (Sivas) 6'sı TCDD çalışanı olmak üzere 8 kişi; 1 Ekim 1996'da Hantepe'de (Diyarbakır) 3 öğretmen PKK tarafından katledilmiştir. (Sarı ve Tinas, 2018, ss. 13-14; Anadolu Ajansı, 2018a)

Öcalan'ın teslim edilmesi yönünde baskı yapmıştır. Bu baskı neticesinde Öcalan 17 Ekim 1998'de Suriye'den ayrılmak zorunda kalmış (Balci, 2013, s. 222), Türkiye ile 20 Ekim 1998'de Adana Mutabakatı imzalanmış, mutabakatla Suriye Öcalan'ın ülkeyi terk ettiğini, Öcalan'ın ve diğer PKK'luların Suriye'ye geri gelmesine izin verilmeyeceğini, Suriye'deki PKK kamplarının kapatıldığını deklare etmiştir (Altunışık, 2002, s. 286). Suriye'den çıkarıldıktan sonra Yunanistan, Rusya ve İtalya arasında sürekli yer değiştiren Öcalan en son Yunanistan tarafından Kenya'daki büyükelçiliğine gönderilmiş, Kenya'da düzenlenen bir operasyonla 16 Şubat 1999'da yakalanarak Türkiye'ye getirilmiştir. Öcalan'ın Türkiye'deki yargı süreci ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile neticelenmiş ve İmralı'daki tutukluluk dönemi başlamıştır.

Öcalan'ın dolaylı liderlik dönemi Abdullah Öcalan'ın 16 Şubat 1999'da Türk güvenlik güçleri tarafından Türkiye'ye getirilmesi ve ardından hukuki sürecin tamamlanmasıyla İmralı ceza evindeki tutukluluğunun başlamasına rağmen, PKK'nın liderliğini avukatları, aile üyeleri veya bazı milletvekilleri ile yapmış olduğu görüşmeler vasıtasıyla ilettiği mesajlar ve bu mesajları yerine getiren PKK/KCK liderleri (Apocular dönemindeki arkadaşları) aracılığıyla terör örgütü liderliğini devam ettirdiği ve halihazırda devam eden dönemi ifade etmektedir. PKK lideri Öcalan tutuklu olsa da hiçbir PKK metninde "onursal başkan" şeklinde pasif bir tanımlama bulunmamakta, aksine 2005 yılında PKK örgütünün değişim ve dönüşüm sürecinde oluşturulan Kürdistan Topluluklar Birliği'nin (KCK) Sözleşmesinde "KCK kurucusu ve önderi Abdullah Öcalan'dır" ifadesi geçmektedir. Dolayısıyla her ne kadar tutuklu olsa da Abdullah Öcalan PKK/KCK lideri olmaya devam etmektedir.

Öcalan'ın tutuklanması sonrasında Türkiye Irak'ın kuzeyinde KDP ve KYB ile ilişkilerini geliştirerek PKK'nın bölgede tutunmasını ve eylemler gerçekleştirmesini engellemek istemiştir. Bu amaçla önce KDP ile temas kurulmuş, karşılıklı görüşmeler neticesinde KDP lideri Neçirvan Barzani "PKK'ya karşı bütün Kürtler birleşmelidir" şeklinde açıklama yapmış (Hürriyet, 2000), KYB lideri Celal Talabani Kandil Dağı ile Türkiye sınırı arasında 3.000 peşmerge konuşlandırarak PKK'nın Türkiye'ye yönelik eylem güzergahında tampon bölge oluşturmuştur. PKK'nın Türkiye ile birlikte KDP ve KYB'yi karşısına aldığı bu dönemde çatışmalar yaşanmış, Öcalan'ın dolaylı liderliğinde PKK için savunmada kalınan bir dönem olmuştur. Bu görece savunma durumu İkinci Körfez Savaşı'na kadar sürmüştür.

Öcalan'ın tutuklanması sonrasında örgüt üzerindeki etkisinin devam ettiğini gösteren ilk olay, PKK'nın Yedinci Kongresi'nde (2000) Öcalan'ın silahlı eylemlere son verilmesi çağrısının onaylanması ve siyasi eylemlere ağırlık verilmesinin kararlaştırılmasıdır (Kirişçi, 2004, s. 37). PKK'nın siyasi yapılanmayı kararlaştırdığı bu dönemde Avrupa Birliği (AB) Konseyi'nin 2 Mayıs 2002 tarih ve 334 sayılı kararında (2002/334/EC) yayımlanan listede PKK'yı terör örgütü olarak tanıması ve faaliyetlerini yasaklaması (listede PKK dışında Türkiye'yi doğrudan

ilgilendiren DHKP-C ve Dev Sol da yer almaktadır) üzerine Sekizinci Kongre (2002) toplanmış, PKK adını Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi (KADEK) olarak değiştirmiş, PKK'nın işlevinin sona erdiği açıklanmış ve terör eylemleri kınanmış, aynı zamanda Irak, İran ve Suriye'deki yeni yapılanmaların hızlanması talimatı verilmiştir. Bu süreçte PKK terör örgütü olarak ilan edilmesinin oluşturduğu baskıdan kurtulmayı amaçlamıştır. AB'nin PKK'yı terör örgütü listesinde tanımlamasıyla örgüt eylemlerinde insan hakları ve demokrasi söylemlerini kullanmaya başlamış, parlamenter sistemin göstergesi olarak Dokuzuncu Kongresi'nde (2003) Öcalan yeniden lider olarak seçilerek KADEK feshedilmiş ve Kürdistan Halk Kongresi (Kongra-Gel) kurulmuştur (Hancılar, 2011, s. 38; Ünal, 2012, s. 8). Böylece PKK'nın en önemli değişim dönemi başlamıştır.

PKK'da yaşanan değişim dönemi İkinci Körfez Savaşı (2003-2011) ile aynı zamanda gerçekleşmiş, Irak hükümetinin toprak bütünlüğünü sağlayamaması Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ni (IKBY) Irak'ın kuzeyinde etkili kılmış, IKBY'nin PKK ile mücadele etmemesi üzerine PKK 2004 yılında Kandil Dağı'na yerleşmiştir. Ayrıca Türkiye ile ABD arasında yaşanan 1 Mart 2003 tezkere krizi ve akabinde ABD'nin Süleymaniye'deki Türk Özel Kuvvetleri bürosuna yaptığı baskın gibi olaylar Türkiye-ABD ilişkilerini germiş, bu gergin dönemde Türkiye 2007 yılına kadar Irak'ın kuzeyinde geniş çaplı operasyon düzenlememiştir. Bu durumdan istifade etmek isteyen PKK 2004-2007 arasında beş kongre (10.-14. Kongreler) daha düzenlemiş, bu kongrelerle örgütte yeniden yapılanma gerçekleştirmiştir. On Birinci Kongresi'nde (2005) önce Kürdistan Demokratik Konfederalizmi (KKK) yapısını kurmuş, bu yapı On Dördüncü Kongre'de (2007) Kürdistan Topluluklar Birliği'ne (KCK) dönüştürülmüştür.

Türkiye'de hükümet tarafından 2009 yılında "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" ve kapsamlı bir demokratikleşme siyaseti ile terörle mücadelede "Kürt açılımı" ve "çözüm süreci" olarak adlandırılan yeni bir süreç başlatılmıştır. Bu dönemde Türkiye operasyonları azaltmış, siyasi reformlar düzenlemiş, buna karşılık PKK'nın silah bırakıp Türkiye'den çekilmesi beklenirken PKK silahlı gücünü konsolide etmiştir. PKK süreci kendi lehine kullanmak için Kandil ve Mahmur kamplarından gelen 34 PKK'lı teröristin sembolik "teslim olma" törenini bir gövde gösterisine dönüştürmüştür. Kutlama havasında gerçekleşen olayın Türkiye kamuoyunda tepkiye yol açmasına rağmen hükümetin uygulamaya devam ettiği bu süreç PKK'nın aleyhine işlemiştir. Siyasal reformlar ve Türkiye'nin ısrarla Kürt sorununun TBMM çatısı altında çözülmesi davetinin yol açtığı siyasallaşma sürecinin kendi varlığını tehdit ettiği düşünen PKK 2009'da Reşadiye'de (Tokat) askerî araca düzenlediği saldırıda 7, 2010'da Gediktepe (Şemdinli/Hakkari) baskınında 11, Hantepe (Çukurca/Hakkari) baskınında 6, 2011 Çukurca'da (Hakkari) 24 askerî şehit etmiş, büyükşehirlerde de güvenlik güçlerinin ve sivillerin yoğun olduğu yerlerde PKK'nın bir alt örgütü olan Kürdistan Özgürlük Şahinleri (TAK) aracılığıyla birçok bombalı saldırı düzenlemiştir. TAK'ın en çok ses getiren bombalı eylemlerinde 2011'de Ankara Kumrular'da 3 kişi, 2015'te Ankara

Tren Garı'nda 103 kişi ve 2016'da Ankara Merasim Sokakta 29 kişi olmak üzere yüzlerce sivil hayatını kaybetmiştir (Anadolu Ajansı, 2018b). Bununla birlikte çözüm süreci olarak adlandırılan dönemde PKK Suriye'deki yapılanmasına hız vermiştir. PKK'nın 2004'de Kandil Dağı'na yerleşmesi, Suriye'deki faaliyetlerini sonlandırdığı anlamına gelmemektedir. PKK'nın Suriye'deki varlığı TBMM Dış İlişkiler Komisyonu'nun 21 Mart 2011 tarihli raporunda şu şekilde belirtilmiştir:

“PKK'nın Kuzey Irak'taki kadroları içinde Suriyelilerin sayısı ve bunlar hakkında Suriye'nin ne gibi önlemler aldığı yönündeki Komisyon üyelerimizin sorularına yanıt olarak ilgili kamu görevlileri tarafından, PKK elebaşlarından bazılarının geçmişte Suriye vatandaşlığına kabul edilen kişiler olduğu, sayısı 4500-5000 civarında olan PKK'nın silahlı teröristlerinin yüzde 25-30 kadarının köken olarak, Suriye'nin Türkiye sınırına yakın yerlerinde yaşamalarına rağmen Suriye vatandaşı olmayan, Suriye Hükümeti tarafından da tanınmayan ve toplam nüfusu 1,5 milyon civarında olan topluluklara mensup olduğu ve Suriye tarafından PKK'ya katılımın bu topluluklardan gerçekleştiği...” (TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Raporu, 1/1009).

PKK'nın Sekizinci Kongresi'nde (2002) alınan karar sonrasında Suriye'de 17 Ekim 2003'te Demokratik Birlik Partisi (PYD) kurulmuştur. PYD Marksist-Leninist terör örgütlerindeki parti-cephe-ordu üçlemesinde parti, Halk Savunma Birlikleri (YPG) ise ordu olarak kurulmuştur. Bu yapıyla PKK'nın Suriye'deki yapılanması KCK-Rojava adı altında PYD/YPG unsurlarıyla faaliyetlerine devam etmektedir. PYD/YPG terör örgütü her ne kadar PKK/KCK örgütünün bir nüvesi olmadığını iddia ediyor olsa da PKK/KCK ve PYD/YPG liderlerine ve tüzüklerine bakıldığında aynı menşei oldukları görülmektedir. Her iki örgütün kurucusu ve lideri “Abdullah Öcalan”, amaç ve stratejileri “Kürdistan ve Suriye Kürdistanı'nda (PKK literatüründe Rojava) özerklik” şeklinde geçmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2017, ss. 15-19). Her iki terör örgütünün tüzüklerinde ve diğer belgelerinde yazılı olarak geçen bu benzerliklere ilaveten PYD/YPG'nin eş başkanlarından Salih Müslim'in aynı zamanda KCK Yönetim Kurulu üyesi olması ve buna benzer birçok PKK/KCK liderinin PYD/YPG'de görev alması PKK/KCK ile PYD/YPG arasındaki organik bağı göstermektedir.

PKK'nın Uluslararasılaşma ve Meşruiyet Kazanma Çabası Olarak PYD/YPG

PKK/KCK terör örgütü halihazırda tutuklu olmasına rağmen Abdullah Öcalan'ın “dolaylı” liderliğinde, eş başkanlık sistemi ile faaliyetlerine devam etmektedir. Örgütün merkezi 2004'de konuşlandığı Kandil Dağı olsa da Örgüt 2011 yılında başlayan iç savaş ve karışıklık döneminde Suriye'de PYD/YPG ile önemli kaza-

nımlar elde etmiş, bu kazanımlarını Irak'ın kuzeyinde ve Türkiye'de yeniden tutunmak için konsolide etmeye çalışmıştır. Irak'ın kuzeyinde IKBY'nin peşmerge bulundurmadığı alanlarda (Kandil, Mahmur, Zap, Metina, Avaşın, Hakurk gibi bölgeye yayılmış kamplarda) varlığını devam ettirmekte, Kandil Dağı'nın İran kısmında ise 2005 yılından bugüne Kürdistan Özgür Yaşam Partisi (PJAK) olarak barınmaktadır. Türkiye'de ise kamp kuracak otorite boşluğu bulamamış, Irak, Suriye ve İran sınırından sızma şeklinde Türkiye'ye girip eylemler gerçekleştirip kaçmış, ya da Türkiye'de dağınık olarak kırsal alanda küçük gruplar halinde saklanarak tutunmaya çalışmıştır.

Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş sebebiyle Suriye hükümeti rejime bağlı güçlerini ülkenin orta ve güney kesimlerine çekince Suriye'nin kuzeyinde bir otorite boşluğu oluşmuş, bu boşluk PYD/YPG tarafından doldurulmuş, örgüt Cezire, Ayn el-Arap (PKK literatüründe Kobani) ve Afrin bölgelerinde kontrol bölgeleri (PKK literatüründe “demokratik öz yönetim” veya Kanton) kurarak 17 Mart 2016'da “Suriye Kürdistanı Federasyonu” (PKK literatüründe Rojava) ilan etmiştir (Acun ve Keskin, 2017: 22). Böylece Türkiye-Irak sınırının doğusundan başlayıp batıda Akdeniz'e kadar uzanan bir koridorda (neredeyse Türkiye'nin bütün güney sınırı) PYD/YPG ismi altında bir PKK/KCK koridoru ve etki alanı oluşturulması planlanmıştı. Ancak Türkiye'nin Fırat Kalkanı (2016) ve Zeytin Dalı (2018) operasyonları PYD/YPG ve DAESH⁷ terör örgütlerini Afrin, El-Bab, Azez, Mare, Cerablus'tan uzaklaşmak zorunda bırakmış, PYD/YPG Münbiç hariç Fırat Nehri'nin batısından çekilmiş, Münbiç'teki varlığını ABD ile kurduğu işbirliğiyle tesis etmiştir. PYD/YPG DAESH'le mücadele söylemi ile ABD'den askerî danışmanlık, askerî eğitim, silah, araç ve mühimmat yardımı almış, ABD bayraklı araçlarla Münbiç'te devriye yapmış, kurmuş olduğu kontrol noktalarında örgüt flamaları ile birlikte ABD bayrağını kullanmıştır (NTV, 2016; Milliyet, 2016a; Özcan, 2016).

2015 yılı başında Türkiye'nin terörle mücadelede siyasi çözüm amacıyla uyguladığı ve 28 Şubat 2015'de medyada “Dolmabahçe Mutabakatı” olarak adlandırılan kapsamlı görüşme sonrasında HDP ve PKK yöneticilerinin Mutabakat metnine yönelik sert eleştirileri, 7 Haziran 2015 Genel Seçimleri sonrası HDP'nin seçim öncesi kullandığı uzlaşmacı söylem yerine, terör örgütü PKK lehine bir üslup kullanmaya başlaması⁸, 20 Temmuz 2015'de 33 kişinin öldüğü ve 104 kişinin yaralandığı Suruç'taki (Şanlıurfa) bombalı saldırının ve 22 Temmuz 2015'de Ceylanpınar'da (Şanlıurfa) 2 emniyet görevlisinin şehit edilmesinin PKK tarafından üstlenilmesi üzerine (Milliyet, 2015), Türkiye PKK/KCK'ya yönelik hem Türkiye'de hem de sınır ötesinde kapsamlı operasyonlar

⁷ “Irak Şam İslam Devleti” isimli terör örgütü. DAESH dışında Türkçe literatürde IŞİD, DAİŞ ve DEAS; yabancı literatürde ise ISIL, ISIS, DAESH ve DA'ESH olarak da kısaltması kullanılmaktadır.

⁸ Örneğin; HDP Muş milletvekili Burcu Çelik Özkan'ın köy korucularını hedef gösteren konuşmalar yapması (Hürriyet, 2015).

düzenlemiştir. Bu operasyonlara karşı PKK/KCK Türkiye’de yeni bir yöntem olarak şehir savaşlarını uygulamak istemiştir. Kurulduğu 2003’ten itibaren Suriye’de şehir savaşları uygulayan PYD/YPG, bu çatışma konseptinden edindiği tecrübeyi PKK/KCK kimliği ile 2015 yılı itibarıyla Türkiye’de uygulamaya çalışmıştır. 2014 yılında Suriye’nin kuzeyinde DAESH’le YPG arasındaki çatışmanın şiddetlenmesi üzerine Sur (Diyarbakır), Silvan (Diyarbakır), Cizre (Şırnak), Silopi (Şırnak) ve Nusaybin’deki (Mardin) halkın Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) sürece dahil edilmiş, DAESH ve Türkiye’yi ortak düşman ilan eden PKK/KCK propagandalarında “Türkiye’nin DAESH’le birlikte olduğu” söylemini kullanılmış, halkı Türkiye’de ayaklanmaya ve isyana zorlamıştır (Yeşiltaş ve Özçelik, 2016: 24). Medyada “hendek savaşları” olarak ifade edilen şehir savaşları sürecinde PKK radikalleştirdiği gençlik örgütü olan YDG-H ve Halk Savunma Güçleri (HPG) ile birlikte hendek kazmak, barikat oluşturmak, havadan görüntülenmenin engellemesi için sokak aralarına çarşaf lar asmak, el yapımı patlayıcılarla bomba tuzaklamak gibi taktikler kullanmış, meskûn mahalde çatışmayı avantaja çevirmeye çalışmıştır. Buna karşılık Türkiye sokağa çıkma yasağı ve güvenli bölge ilanlarıyla hukuki çerçevesini çizerek asker, polis, jandarma, korucu vd. unsurlarıyla terörle mücadelede yeni uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu operasyonlar neticesinde PKK/KCK’nın Türkiye’deki eylemleri sona ermiş, örgüt Suriye’de PYD/YPG’nin, Irak’ta PKK ve PÇDK’nın kontrol altına aldığı bölgelerde eylemlerini yoğunlaştırmaya başlamıştır.

PKK ABD (1997’de), AB (2002’de, güncel haliyle 2017’de), Kanada (2002’de), Japonya (2002’de), İran (2002’de), Irak (2004’te), Avustralya (2005’te) ve Suriye (2008’de) tarafından terör örgütü olarak tanınması⁹ sebebiyle, KCK çatısı altında ve özellikle PYD/YPG ismiyle bölgede faaliyetlerine uluslararası bir aktör olarak devam etme gayreti içerisinde. PKK’nın son zamanlarda PYD/YPG üzerinden uluslararasılaşma ve meşruiyet kazanma girişiminde öne çıkan unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

- PYD/YPG Suriye’nin kuzeyinde DAESH’le mücadele için kurduğunu iddia ettiği Suriye Demokrasi Gücü (SDG) sayesinde ABD ve birçok AB üyesi devletten eğitim, donatı, siyasi, finansal ve silah desteği sağlamakta, özellikle ABD için bölgede etkili ve vazgeçilmez bir araç olarak görülmektedir (Sabah, 2018)¹⁰. Hatta ABD PYD/YPG’ye verdiği destek sebebiyle Türkiye ile ilişkilerinin gerilmesine göz yumabilmektedir (Hürriyet, 2018a).¹¹

⁹ AB’nin Ağustos 2017 tarihli güncel terörist gruplar listesinde PKK KADEK, Kongra-Gel ve TAK ile birlikte; ABD’nin yabancı terör örgütleri listesinde Kongra-Gel ile birlikte; Kanada listesinde de KADEK ve Kongra-Gel ile birlikte yer almaktadır.

¹⁰ Sabah Gazetesindeki habere göre, ABD PYD/YPG ağırlıklı SDG bünyesinde 30.000 kişilik bir sınır güvenlik gücü oluşturma kararı almıştır.

¹¹ Hürriyet Gazetesindeki habere göre, T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ABD’yi müttefiklik ilişkilerini yeniden düşünmeye davet etmiş, PKK/KCK’nın bir nüvesi olan PYD/YPG’ye verdiği desteği eleştirmiştir.

- PYD/YPG ABD gibi Rusya ile de irtibat halindedir. Rusya PKK'yı terör örgütü olarak tanımlamadığı gibi PYD/YPG güçleriyle de temasını koparmakta, Türkiye'nin PYD/YPG'ye yönelik operasyonlarına yer yer müdahil olup Türkiye ve PYD/YPG güçleri arasında tampon bölgeler kurmakta, bazı alanlarda PYD/YPG terör örgütüyle ortak kontrol noktaları oluşturmaktadır (Anadolu Ajansı, 2019a). Hem ABD, AB, hem de Rusya ile kurduğu ilişki sebebiyle PYD/YPG bölgede vekalet savaşları olarak adlandırılan dolaylı savaşlarda iyi bir araç durumundadır.
- PYD/YPG tıpkı DAESH gibi bünyesinde barındırdığı “yabancı terörist savaşçılar” ile de uluslararası bir gündem olmaktadır. PYD/YPG'de ABD, Almanya, Avustralya, Çin, Danimarka, Fransa, İngiltere başta olmak üzere değişik devletlerden yaklaşık 400 yabancı terörist savaşçı (Anadolu Ajansı, 2018c) Uluslararası Özgürlük Taburu veya Rojava Aslanları gibi isimler altında faaliyet göstermektedir (Acun, Keskin, 2016, s. 22).
- PKK diğer devletlerle kurmuş olduğu birçok siyasi, finansal ve askerî ilişkilerle de uluslararası gündem oluşturmaktadır. PKK Yunanistan'ın Evia Adası'nda (Atina'ya 50 km. uzaklıkta) kurduğu kampta terörist gruplara siyasi, askerî, bomba ve suikast eğitimi vermiş, bu eğitim Lavrion'daki mülteci kampı (Atina'nın 40 km. güneyinde) üzerinden gizlenmeye çalışılmış (Ankara 2 No.lu DGM “Abdullah Öcalan Davası” Gerekeçli Kararı, Esas No: 1999/21, Karar No: 1999/73, “PKK Terör örgütünün diğer ülkelerle ilişkileri” başlıklı kısım); Ermenistan'da kurduğu Yönetici Akademisi ile terörist gruplara siyasi eğitim vermiş (Mango, 2005: 68); İran'da 1987 sonrasında Urumiye'de (Türkiye sınırına 40 km. uzaklıkta) eğitim kampı, silah ve lojistik üs kurmuş, ayrıca Şeridan, Cerme, Humaro, Kelereş, Zağros, Kandil ve Afki kamplarını oluşturmuştur (Ankara 2 No.lu DGM “Abdullah Öcalan Davası” Gerekeçli Kararı, Karar No: 1999/73, “PKK terör örgütünün İran'la ilişkileri” başlıklı kısım). Bu eğitim ve faaliyetlerin bahse konu devletlerin bilgisi dışında gerçekleşmesi mümkün değildir.
- PKK/KCK Avrupa'da çeşitli parlamentolarda PYD/YPG eş başkanı Salih Müslim aracılığıyla görüşmeler yapmakta, propaganda faaliyetleri yürütmektedir. Örneğin; Salih Müslim 1 Eylül 2016'da AB Parlamentosu'nda Türkiye'yi “istilacı” olarak tanımladığı bir konuşma yapabilmiş (Milliyet, 2016b), yine AB Parlamentosu'nda Öcalan, PKK ve PYD'li teröristlerin fotoğraflarının yer aldığı bir sergi düzenlenebilmiştir (CNNTURK, 2016). Bu faaliyetlerinde PYD/YPG PKK'dan farklı, terör eylemleri bulunmayan, Kürtlerin haklarını savunan özgürlük yanlısı bir örgüt olarak tanımlanmakta ve uluslararası meşruiyet sağlama çabalarında ilerleme katetmektedir.

2011 yılında başlayan Suriye'deki iç savaş ve karışıklıkta PYD ve askerî unuru YPG ABD'nin eğit-donat girişimi ve binlerce tır mühimmat takviyesi ile

güçlenmiştir (Milliyet, 2018). ABD'nin askerî, ekonomik ve siyasi desteği ile PYD/YPG Suriye'nin kuzeyinde Türkiye sınırı boyunca Hatay'a kadar uzanan bir koridor oluşturmuş, ancak Türkiye'nin Fırat Kalkanı Harekâtı (2016) ile Ceraablus-Azez hattını, Zeytin Dalı Harekâtı (2018) ile Afrin'i PYD/YPG kontrolünden kurtarması üzerine PYD Münbiç hariç Fırat Nehri'nin doğusuna çekilmek zorunda kalmış; ardından Türkiye'nin 9 Ekim 2019'da düzenlediği Barış Pınarı Harekâtı ile de PYD/YPG Fırat Nehri'nin doğusunda kontrol altına aldığı topraklardan güney istikametinde Suriye içlerine çekilmek zorunda kalmıştır. Barış Pınarı Harekâtı'yla Tel Abyad-Resulayn arasındaki bölgeyi 30 km derinliğe kadar kontrol altına alan Türkiye PYD/YPG'nin Fırat Nehri'nin doğusundaki kontrol alanını iki parçaya ayırmış, operasyonla elde ettiği başarıyı ve statüyü ABD ve Rusya ile peş peşe gerçekleştirdiği görüşmeler ve mutabakatlar ile daha da güçlendirmiştir. Türkiye Barış Pınarı Harekâtı devam ederken önce ABD ile 17 Ekim 2019'da Ankara'da, ardından Rusya ile 22 Ekim 2019'da Soçi'de varlığı mutabakatlar neticesinde Suriye İç Savaşı'nın başladığı zamandan bugüne savunduğu "Suriye'nin kuzeyinde güvenli alan oluşturulması" amacına büyük ölçüde kavuşmuştur. ABD ile 17 Ekim 2019'da varılan mutabakata göre Türkiye ve ABD Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygılı olduklarını; Suriye'nin kuzeydoğusunda DAEŞ'le mücadelede kararlı olduklarını; YPG'nin ağır silahlarının toplanması ve YPG tahkimatları ile tüm muharip mevzilerinin kullanılmaz hale getirilmesi dahil, Türkiye'nin millî güvenlik kaygılarının giderilmesini teminen bir güvenli bölge kurulmasını; buna karşılık Türkiye'nin Barış Pınarı Harekâtı'na, YPG'nin güvenli bölgeden 120 saat içinde geri çekilmesini teminen ara vereceğini deklare etmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2019a). Rusya'yla Soçi'de varılan 22 Ekim 2019 tarihli mutabakatta ise Türkiye ve Rusya Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygılı olduklarını; Türkiye'nin Barış Pınarı Harekâtı'nda kontrol altına aldığı, Tel Abyad ve Resulayn'ı içine alan 32 km derinliğindeki statükonun muhafaza edileceğini; YPG'nin 150 saat içerisinde Türkiye-Suriye sınırından 30 km güneye çekilmesini; bu hat dışında Fırat Nehri'nin doğusunda kalan Suriye topraklarında Türkiye-Suriye sınırından 10 km derinliğe kadar Türkiye-Rusya ortak devriyelerinin gerçekleştirilmesini; Münbiç ve Tel Rıfat'ta da YPG'nin çekileceğini deklare etmiştir (Anadolu Ajansı, 2019). Böylece Türkiye Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları ile ABD ve Rusya ile Ekim 2019'da gerçekleştirilen görüşmeler ve varılan mutabakatlar neticesinde PYD/YPG'yi Türkiye sınırından Suriye içlerine doğru 30 km çekilmek zorunda bırakmıştır.

ABD ve Rusya'nın her iki görüşmede kabul ettiği kararlar PYD/YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde oluşturmaya çalıştığı özerk federasyon (PKK literatüründe Rojava) planlarını, kurduğu etki alanını sona erdirmiştir. Bununla birlikte ABD PYD/YPG'nin bölgedeki en önemli müttefiki olmaya devam etmektedir. ABD 2018'de PYD/YPG unsurlarının çoğunluğunu oluşturduğu SDG bünyesinde 30.000 kişilik bir sınır güvenlik gücü oluşturma kararı almış, SDG ile bölgede DAEŞ başta olmak üzere terör örgütlerine karşı ortak faaliyetlere devam edeceğini

açıklamıştır. PYD Suriye'deki bu yakın ilişkinin tesiriyle ABD'de "Suriye Demokratik Konseyi" adı altında yasal faaliyetler yürütmek amacıyla bir büro kurmak için başvuruda bulunmuştur (Hürriyet, 2018b). 17 Ekim 2019'dan sonra ise PYD/YPG ile işbirliğinin devamını gösterir nitelikte ABD Başkanı Donald Trump PYD/YPG liderlerinden ve SDG'de de liderlik yapan "Mazlum Kobani" ve "Şahin Cilo" kod adlı Ferhat Abdi Şahin'den "General Mazlum" olarak bahsetmiş ve kendisiyle ABD'de görüşmekten memnun olacağını belirtmiştir.¹²

PKK'nın Faal Olduğu Ülkelerde Uluslararasılaşma ve Meşruiyet Sağlama Girişimleri

PKK/KCK'nın faaliyetlerini ve bölgesel ittifaklarını etkileyen iki önemli dinamik söz konusudur: Birincisi Türkiye'nin bölgesel/bölge dışı devletlerle ilişkisi; ikincisi bölgesel ve uluslararası siyasette yaşanan gelişmeler. PKK/KCK'nın en önemli eylemleri Türkiye topraklarında gerçekleşmiştir. Daha önce örgütün kuruluşu, gelişimi ve mevcut durumunun anlatıldığı bölümlerde bahsedildiği üzere, PKK/KCK silahlı eylemleriyle Türkiye'nin güvenliğini, "bağımsız Kürdistan" söylemi ve siyasi faaliyetleriyle de Türkiye'nin toprak bütünlüğünü ve iç kamusal huzurunu tehdit etmektedir. Türkiye'deki eylemlerinde yer yer DHKP-C, THKP-C, Dev-Sol, Dev-Genç, Dev-Yol, TKEP, TİP, TİKKO, TKMLP ve benzeri örgütlerle ittifaklar oluşturarak birlikte eylemler gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik Avrupa'da da eylemler düzenlemektedir. 1993'te Türkiye'nin Münih Konsolosluğu'nun basılıp 20 kişinin rehini alınması PKK'nın Türkiye'ye karşı Almanya'da düzenlediği en önemli eylemlerden birisi olmuştur (Bayraklı, Yalçın, Yeşiltaş, 2019: 92). Sadece 1 Ocak-15 Mart 2018 tarihleri arasında Avrupa'da Türklere yönelik bireye, camiye, diplomatik misyona ve sivil toplum kurumlarına saldırı şeklinde 62 eylem düzenlenmiştir (SETA, 2018). PKK'nın Türkiye'deki etkisinin bir diğer boyutu ise, Türkiye ile müttefikleri (ABD gibi), komşuları (Irak, İran, Suriye, Rusya, İsrail, Ermenistan, Yunanistan) ve AB'ye üyelik sürecinde AB organları ile ilişkilerini etkilemesidir. Komşu devletlerin bir kısmı tarafından Türkiye'ye karşı kimi zaman korunan, kimi zaman desteklenen PKK/KCK, ABD ve Rusya için bölgede silahlı eyleme hazır konumuyla Irak ve Suriye'de diğer terör örgütlerine karşı kimi zaman makul ortak olarak görülmüş, bazı durumlarda ise AB ile üyelik sürecinde demokratik haklar, siyasi haklar, insan hakları gibi konular çerçevesinde Türkiye'nin muhatap alması istenilen bir örgüt olmuştur. Bu sebeplerle PKK/KCK Türkiye'nin sadece iç güvenlik meselelerinde değil, dış siyasetinde de varlığını hissettiren bir konuma sahiptir.

¹² Donald Trump'un resmî twitter hesabından (@realDonaldTrump) 23 Ekim 2019'da attığı tweet: "Thank you **General Mazloun** for your kind words and courage. Please extend my warmest regards to the Kurdish people. **I look forward to seeing you soon.**", <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1187044861725286400?lang=en>

Türkiye'den sonra PKK/KCK'nın en çok silahlı eylem faaliyeti gerçekleştirdiği coğrafya Irak ve Suriye olup, İran'daki eylemleri oldukça sınırlı kalmıştır. PKK'nın kuruluşundan kısa bir süre sonra (1979'da) Suriye-Lübnan sınırındaki Bekaa Vadisi'ne konuşlanması ve 19 yıl boyunca burayı üs edinmesi, ayrıca 1982'de İsrail-Lübnan çatışmasında Lübnan'ın yanında yer alması PKK'nın Suriye'de devlet ve toplum nezdinde sempati kazanmasına yol açmıştır. Ayrıca PKK Öcalan'ın 1998'de ülkeden çıkarılmasına kadar Suriye tarafından Türkiye'ye karşı "caydırıcı" bir araç olarak da kullanılmıştır. PYD/YPG'nin 2003'te kurulduktan sonra Suriye'de eleman sayısı ve etki alanı olarak hızlı bir şekilde büyümesinde bu tarihî geçmiş oldukça etkili olmuştur. DAESH'le mücadele amacıyla oluşturulduğu ifade edilen SDG PYD/YPG için lokal ölçekli bir ittifak zemini sağlamaktadır. Barış Pınarı Harekâtı ve sonrasında gerçekleşen Türkiye-ABD, Türkiye-Rusya mutabakatlarına kadar Suriye'nin Fırat Nehri doğusunda kalan toprak parçasının neredeyse tamamında PYD/YPG yani PKK/KCK kontrolü söz konusu idi. Bu konuda Suriye yönetimi topraklarının bir kısmının PYD kontrolü altında olmasını "toprak bütünlüğünün ihlali sebebiyle" resmen kabul etmiyor olsa da, fiilen PYD varlığını kabul etmekte, bu sayede ülkesinin doğu ve kuzeyinde kısmi bir kontrol sağlanmasına razı olmaktadır. Toprak bütünlüğünü sağlama da ve otorite kurmakta zorlanan Suriye bu sebeplerle PYD/YPG ile yakın temas halindedir (Habertürk, 2018).

PKK'nın Türkiye'deki eylemleri için kullandığı diğer bir güzergâh 1982'den itibaren Irak olmuştur. 2004'de Kandil Dağı'na yerleşinceye kadar Irak'ın kuzeyinde KDP ve KYB ile kimi zaman çatışmış, kimi zaman ise ateşkes yapmıştır. Bu değişken ilişki ağında Türkiye'nin KDP ve KYB ile temasları belirleyici olmuştur. Birinci Körfez Savaşı sonrasında Irak hükümetinin ülkenin kuzeyindeki kontrolü *de facto* IKBY'ye devretmesi ve IKBY'nin PKK ile doğrudan çatışmaya girmemesi PKK'nın kısmi otorite boşluklarını değerlendirmesine ve Irak'ın kuzeyinde dağılık kamplar kurarak yerleşmesine imkân tanımıştır. Bu kamplar sebebiyle Türkiye Irak'la 1983'te imzalamış olduğu "Sınır Güvenliği ve İşbirliği Antlaşması"¹³ gereği Irak topraklarına sınır ötesi operasyonlar düzenlemiş, bu operasyonlar her ne kadar Irak hükümeti tarafından kabul edilmiş olsa da Türkiye-Irak ilişkilerinde gerginliklere de yol açmıştır. Günümüzde Irak'ın kuzeyinde etkili güç IKBY olsa da PKK/KCK silahlı ve örgütlü yapısıyla caydırıcılığını sürdürmektedir.

AB devletleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Avrupa PKK için her zaman finans, insan kaynağı ve faaliyetler bakımından bir lojistik üs ve tahammül merkezi olmuştur. Türkiye'de 1980 askerî darbesinden kaçan PKK'lular Almanya başta olmak üzere PKK'nın Avrupa'daki yapılanmasının merkez kadrosunu oluşturmuştur (Kirişçi, 2004, s. 289). Türkiye'den kaçan PKK'lı sığınmacılara olumlu

¹³ Antlaşma her iki devlete de diğer devlet sınırlarından kaynaklanan terör saldırılarında sınırın 10 km içerisine kadar kısıtlı bir operasyon yapma hakkı tanımıştır. Bkz. (Fırat ve Kürkçüoğlu, 2002, s. 133).

tavri sebebiyle Almanya PKK için Avrupa'daki merkezî üs olmuştur. PKK'nın Almanya'da konuşlanmasının bir diğer sebebi ise, Türklerin Avrupa'da en çok Almanya'da yaşaması sebebiyle PKK için açık hedef haline gelmiş olması olmuştur. Alman İçişleri, İmar ve Yurt Bakanlığı'nın 2017 yılında yayınladığı rapora göre Almanya'da ülke dışı menşeli en büyük terör örgütü 14.500 üye ile PKK'dır (Federal Ministry of the Interior, Building and Community, 2017: 30). Fransa da PKK için oldukça uygun bir siyasi ortam sunmaktadır. 14-15 Ekim 1989'da Paris'te Fransa Özgürlükler Vakfı ve Paris Kürt Enstitüsü tarafından bir kongre gerçekleştirilmiştir. Fransa Özgürlükler Vakfı'nın başkanının dönemin Fransa Cumhurbaşkanı F. Mitterrand'ın eşinin olması, kongreye ABD'nin 2 senatör, İngiltere'nin 1 senatör, SSCB'nin Bilimler Akademisi üyesi göndermiş olması (Gönlübol, 1996, s. 656) PKK'nın *de facto* muhatap kabul edildiğini göstermiştir. Paris'te düzenlenen kongre PKK'nın aktör olarak Kürt sorunun muhatabı olarak uluslararası kamuoyuna çıktığı en önemli olayların başında gelmektedir.

Avrupa Polis Teşkilatı'nın (Europol) 2018 yılı raporuna göre PKK AB devletlerinde sistematik olarak ve zorla finansal destek toplamakta, bunu da kurmuş olduğu paravan dernek ve örgütler vasıtasıyla yapmaktadır (Europol, 2018, s. 11). PKK özellikle Avrupa'da kurmuş olduğu 400'den fazla kâr amacı gütmeyen kuruluş ve örgütle "yasal çerçevede" de finansal destek sağlamaktadır (Özdemir ve Pekgözlü, 2012, s. 94). Özellikle Avrupa Kürt Dernekler Konfederasyonu (KON-KURD) ve Kürt İşverenler Birliği (KARSAZ) ile aidaat ve bağışlar yasal düzenlemeler çerçevesinde toplanmakta, PKK/KCK ve ilgili terör gruplarının eylemlerine yönlendirilmektedir. Bu anlamda PKK AB'yi finans ve insan kaynağı bakımından lojistik bir üs, siyasi bir mecra olarak kullanmakta, "yasal görünümü" bu finansal kaynaklar çerçevesinde faaliyetlerine uluslararası meşruiyet kazandırmaya çalışmaktadır.

PKK'nın Avrupa'daki toplumsal ve siyasi örgütlenmeleri Avrupa Halk Kongresi (EPC) çatısı altında Avrupa Kürt Demokratik Toplum Koordinasyonu (CDK) tarafından düzenlenmektedir (Yayla vd., 2008, s. 114). Bu örgütlü yapı sayesinde PKK/KCK sempaticizmi ve üyesi Kürtler diaspora/lobi benzeri siyasi baskı unsuru haline gelmektedir. Bu sayede başta KON-KURD ve KARSAZ gibi ticaret örgütlerini; Roj TV (ilk ismi MED TV, PKK'nın ilk TV kanalı), Mezopotamya TV-radyosu ve yayıncılık, Radyo Hawar (Danimarka); Serxwebun (örgütün resmi dokümanlarının ilk yayınlandığı yer), Yeni Özgür Politika gazetesi, Zülfiqar, Rohani, Kürdistan Report (Almanya); Mezopotamya'nın Sesi radyosu, Renyo Hira dergisi (Belçika); Mezopotamya'nın Sesi dergisi (Romanya); Rojhelat TV, Komala TV, Kürt Enstitü yayınevi (İsveç); Radyo Rojbaj (İngiltere); Roja Kürdistan dergisi (Fransa); Kürdistan'ın Sesi dergisi (Yunanistan) gibi kitle iletişim araçlarını (Bayraklı, Yalçın, Yeşiltaş, 2019); Sürgünde Kürdistan Parlamentosu (1992) gibi siyasi kurumlarını Avrupa'da kurup çalıştırabilmektedir. PKK her ne kadar AB tarafından 2002'de terör örgütü olarak kabul edilmiş olsa da PKK ile organik bağı olan PYD/YPG ve KCK Avrupa'da PKK liderinin posterini, flama-

sını, pankartlarını taşıyarak, PKK/KCK'nın Kandil vs. gibi kamplarındaki terör elebaşlarının konferanslarına izin vermektedir. Özellikle Brüksel PKK unsurlarının “demokrasi” söylemi ile gösteriler ve eylemler düzenlediği en önemli Avrupa başkenti olmakta, Belçika PKK/KCK eylemlerine olabildiğince imkân tanımaktadır. 2006 yılında Belçika'da PKK yöneticileri hakkında başlatılan hukukî süreç neticesinde PKK'nın terör eylemleri yapmak, zorla haraç toplamak, tehdit ve sahte belge düzenlemekle suçlanmasına rağmen, 2016'da PKK'nın Türkiye'deki eylemleri “terör eylemi” olarak değil “silahlı mücadele” olarak tanımlanmış, PKK'nın terör örgütü olmadığı ifade edilmiş, bu karar en son 2017'de Belçika Temyiz Mahkemesi tarafından onaylanmıştır (BBC, 2017).

PKK/KCK'nın uluslararasılaşma ve meşruiyet sağlama girişimlerinde ABD'yi de irdelemek gerekmektedir. ABD özellikle Ortadoğu'da kurmuş olduğu askerî üslerle¹⁴ ve özel güvenlik şirketleri aracılığıyla PKK ve PYD/YPG gibi bağlı terör örgütleriyle yakın temas içerisinde olmuştur. ABD'nin bu üsler vasıtasıyla bölgede gerçekleştirdiği operasyonların amaç ve kapsamı bağlamında, PKK'nın kuruluşundan gelişimine, 2005'te yaşadığı dönüşümden günümüze değin ABD ile ilişkisi inşili çıkışlı olmuştur. PKK'nın kuruluşu ve Bekaa Vadisi'nde kurumsallaşması süreci Soğuk Savaş dönemine denk geldiği için, ABD Batı bloğunun önemli bir ortağı olan Türkiye'nin yanında yer alarak PKK ile mücadele etmiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde ve Birinci Körfez Savaşı'nda Türkiye'nin bölgesel güç olma konumu Türkiye'yi ABD için bölge siyasetinde vazgeçilmez kılmış¹⁵, 11 Eylül 2001 terör eylemi sonrasında iki devlet arasında işbirliği artmış Bosna-Hersek, Kosova, Afganistan ve Irak'ta uyumlu askerî ve istihbarat faaliyetleri gerçekleştirilmiş, bu uyumlu ilişki İkinci Körfez Savaşı'na kadar devam etmiştir. İkinci Körfez Savaşı'nda ABD'nin Türkiye üzerinden yeni bir cephe açma isteği Türkiye tarafından 1 Mart 2003 tezkeresinin onaylanmaması sebebiyle gerçekleşmemiş, ABD'nin tanımıyla iki devlet arasında “güven krizi yaşanmış” ve Türkiye-ABD ilişkilerinde önemli bir kriz ve durağanlığa yol açmıştır. Ayrıca PKK'nın KCK çatısı altında PYD (Suriye), PÇDK (Irak), PJAK (İran) şeklinde yapılanması ve demokratik söylemler kullanması, Türkiye ile ilişkilerin gerildiği ve Irak hükümetinin güçlü olmadığı bir dönemde PKK'yı Irak ve Suriye'deki eylemleri için ABD açısından “ faydalı ve kullanılabilir” bir araç/ortak yapmıştır.

¹⁴ Aşağıdaki ABD üslerinin yanındaki harflerin açıklaması: D: Donanma, H: Havaalanı, K: Kara gücü, R: Radar üssü, AH: Askeri hastane.

Bahreyn (D-H), Birleşik Arap Emirlikleri (D-H), Cibuti (D-H), Irak (H), İsrail (H-R), Katar (H-K), Kuveyt (D-H-K), Mısır (AH), Suudi Arabistan (H), Türkiye (H), Umman (D-H) ve Ürdün'de (H).

¹⁵ Bu dönemde ABD 1996'da PKK'yı terörist örgüt olarak tanımlamış, 16 Şubat 1999'da Abdullah Öcalan'ın yakalanmasında istihbarat desteği sağlamıştır.

Sonuç

Ortadoğu siyasetinin en önemli özelliklerinden birisi belirsizlik ve istikrarsızlıktır. Bölge devletlerinden çok bölge dışı devletlerin tesiri altında kalan coğrafyada bu belirsizlik devlet dışı aktörlere bazı riskler ve fırsatlar sunmaktadır. PKK/KCK (PYD, PJAK, PÇDK unsurlarıyla) DAESH, Hizbullah, Hamas, Haşdi Şabi ve El-Kaide ile birlikte bu kaotik ortamdan en çok istifade eden devlet dışı aktörlerden birisidir ve PKK/KCK'nın etkili olduğu bölge (Irak ve Suriye'nin kuzeyi) uluslararası siyasetin, istihbaratın ve çatışmanın en hareketli olduğu bölgelerin başında gelmektedir. Bölgenin enerji kaynaklarına sahip olması, enerji nakit hatları için uygun güzergâh oluşu, Irak ve Suriye'deki hükümetlerin otorite kuramamasının yol açtığı otorite boşluğu, 1990'lı yıllardan itibaren kontrolsüz bir şekilde silah yığınağı/deposu haline gelmesi, bölgesel ve yabancı uyruklu teröristler için barınma imkânı sunması gibi sebeplerle terör örgütleri için uygun bir yerleşme ve yaşam ortamı sunmaktadır. Bu istikrarsız ve kaotik ortam uluslararası ilgi ve müdahaleyi de beraberinde getirmektedir. Gerek enerji siyaseti gerek uluslararası güvenlik gerekse bölgesel istikrar adına ABD, Rusya, Çin, Fransa ve İngiltere gibi bölge dışı devletler ve BM, NATO, AB gibi uluslararası örgütler bölgeyle ilgili siyaset üretmekte, bu siyaset için bölgesel devletler dışında devlet-dışı aktörlerle de ilişki kurmaktadır. PKK/KCK çatısı altındaki örgütlerin bir kısmı bu anlamda bölgede muhatap kabul edilmektedir.

PKK/KCK'nın özgür ve bağımsız Kürt devleti kurma amacı Türkiye, Irak, İran ve Suriye'yi doğrudan etkilemekte ve bu devletleri PKK'nın hedefi haline getirmektedir. PKK kuruluşundan itibaren standart Marksist-Leninist örgüt çizgisinde silahlı eylemler gerçekleştirirken, Soğuk Savaşın sona ermesi ile söylemlerinde demokrasiyi kullanarak AB üyesi devletlerde meşruiyet sağlama arayışında olmuş, silahlı unsurlarını 2005 yılı itibarıyla KCK çatısı altında çeşitlendirerek bölgede etkili bir silahlı güç haline gelmiştir. Bu haliyle Örgüt, "DAESH'le mücadele söylemi" örneğinde olduğu gibi konjonktürel tehditler ve örgütler karşısında ABD başta olmak üzere bölge dışı güçler (Rusya ve AB gibi) ve bölge devletleri tarafından ortak eylemler gerçekleştirilecek veya vekaleten eylemler gerçekleştirilmesi için desteklenecek bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Özellikle 2011 Suriye İç Savaşı sonrasında bölgede askerî kapasitesini ve siyasi etkisini artırmış haliyle PYD/YPG kendisini bölgede vazgeçilmez bir araç veya ortak olarak sunabilmektedir. Kısaca PKK/KCK bölgedeki istikrarsızlıktan faydalanarak kendisini istikrarsız bölge güçleri karşısında alternatif otorite ve operasyonel bir güç olarak sunmaktadır.

PKK/KCK'nın bölge siyasetindeki etkisi Türkiye'nin bölge devletleriyle kurduğu ilişkiye göre değişmektedir. Türkiye ile ilişkileri bozulan devletler PKK'yı Kürt kimliği üzerinden etnik milliyetçilik söylemleri ile desteklemekte, PKK/KCK ile doğrudan veya PYD/YPG veya SDG gibi PKK iltisaklı örgütlerle dolaylı olarak kurulan irtibat ile PKK'ya uluslararası meşruiyet kazanma imkânı

sunmaktadır. Bu destek lojistik üs, barınma, eleman temini, finansal ve siyasi destek, silah yardımı, eğit-donat şeklinde de olabilmektedir. Kurulduğu 1978'den bugüne devamlılığını sağlayabilmesinde varlığını “Kürt halkının haklarını savunma” söylemine borçlu olan PKK/KCK, bu söylem sayesinde AB üyeleri başta olmak üzere birçok devletten siyasi destek sağlayabilmiş, günümüzde bu söyleme ilaveten “DAEŞ ve benzeri radikal terör örgütleriyle mücadele” söylemiyle ABD başta olmak üzere Batılı devletlerle müzakereler gerçekleştirmekte, muhatap kabul edilmekte, meşruiyet elde etme ve uluslararası bir aktör olma imkanına kavuşmaktadır.

Kaynakça

- Acun, C., Keskin, B. (2017). *PKK'nın Kuzey Suriye örgütlenmesi PYD/YPG*. İstanbul: SETA.
- Altunışık, M.B. (2002). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Suriye'nin Dış Politikası: Değişime Uyum Çabası. M. Türkeş (ed.), *Türkiye'nin komşuları*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Anadolu Ajansı. (2018a). PKK'nın sivil katliamları hafızalardan silinmiyor. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pkknin-sivil-katliamlari-hafizalardan-silinmiyor/1020357>, (E.T. 6.10.2019)
- Anadolu Ajansı. (2018b). Terör örgütü PKK sivilleri hedef almayı sürdürüyor. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/teror-orgutu-pkk-sivilleri-hedef-almayi-surduruyor/1189663>, (E.T. 7.11.2019)
- Anadolu Ajansı. (2018c). Terör örgütü PYD/YPG'nin yabancı teröristleri. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-pyd-ypgnin-yabanci-teroristleri/1077150>, (E.T. 18.06.2018)
- Anadolu Ajansı. (2019a). YPG/PKK Tel Rıfat'ta Rusya ve rejim güçleriyle ortak hareket ediyor. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ypg-pkk-tel-rifatta-rusya-ve-rejim-gucleriyle-ortak-hareket-ediyor/1456753>, (E.T. 4.10.2019)
- Anadolu Ajansı. (2019b). Türkiye ile Rusya Federasyonu arasında mutabakat muhtırası imzalandı. 22 Ekim 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-ile-rusya-federasyonu-arasinda-mutabakat-muhtirasi-izmalandi/1622980>, (E.T. 10.11.2019)
- Ankara 2 No.lu DGM (1999). Abdullah Öcalan davası. *Gerekçeli kararı*. Esas No: 1999/21, Karar No: 1999/73.
- Balcı, A. (2013). *Türkiye dış politikası: İlkeler, aktörler, uygulamalar*. İstanbul: Etkileşim.
- Bayraklı, E., Yalçın, H.B., Yeşiltaş, M. (2019). *Avrupa'da PKK yapılanması*. Ankara: SETA.
- BBC. (2017). Belçika temyiz mahkemesi PKK'yı terör örgütü saymayan kararı onadı. 14 Eylül 2017, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41272224>, (08.10.2018)
- Birand, M.A. (1992). *Apo ve PKK*, İstanbul: Milliyet.
- CNN TURK. (2016). Avrupa Parlamentosu'nda PKK ve PYD sergisi. 12 Temmuz 2016, <https://www.cnntrk.com/dunya/avrupa-parlamentosunda-pkk-ve-pyd-sergisi>, (E.T. 10.10.2019)
- Denker, S. (1997). *Uluslararası terör, Türkiye ve PKK*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

- EU Council Decision. (2001). Implementing Article 2(3) of Regulation (EC) No 2580/2001 on specific restrictive measures directed against certain persons and entities with a view to combating terrorism and repealing Decision 2001/927/EC. (2002/334/EC), 2 Mayıs 2002.
- Europol. (2018). European Union terrorism situation and trend report: TESAT 2018. www.europol.europa.eu. (E.T. 14.06.2018)
- Federal Ministry of the Interior, Building and Community. (2017). Brief summary of 2017 report on the protection of the constitution: Facts and trends. <https://www.verfassungsschutz.de/embed/annual-report-2017-summary.pdf> (E.T. 18.07.2018).
- Fırat, M., Kürkçüoğlu, Ö. (2002). Ortadoğu'yla İlişkiler. B. Oran (ed.). *Türk dış politikası: Kurtuluş Savaşı'ndan bugüne olgular, belgeler, yorumlar: Cilt II*, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 124-157.
- Habertürk. (2018). Esad rejimi, terör örgütü YPG ile masaya oturdu. 27 Temmuz 2018.
- Hancılar, Ö. (2011). *PKK terörizmi ve Türkiye'nin uluslararası hukuk açısından kuvvet kullanma hakkı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Hürriyet. (2000). *Tüm Kürtler PKK'ya karşı birleşmeli*. 25 Aralık 2000.
- Hürriyet. (2018a). Bakan Çavuşoğlu: ABD önce PYD ve YPG'ye verdiği desteği kesmeli. 3 Şubat 2018.
- Hürriyet. (2018b). ABD'de skandal! PKK Washington'da büro açmak için başvurdu. 23 Nisan 2018.
- Kirişçi, K. (2004). The Kurdish question and Turkish foreign policy. L. Martin and D. Keridis (eds.), *The future of Turkish foreign policy*. Cambridge: MIT Press. ss. 273-309.
- Mango, A. (2005). *Türkiye'nin terörle savaşı*. İstanbul: Doğan Yayıncılık.
- Milliyet. (1998). Sınır takviye. 2 Ekim 1998.
- Milliyet. (2015). Hain saldırıyı PKK üstlendi. 22 Temmuz 2015.
- Milliyet. (2018). ABD'den YPG'ye 1500 tır silah. 22 Eylül 2018.
- Milliyet. (2016a). Amerika'dan PKK/PYD'nin ABD bayrakları kullanmasına inceleme yok. 4 Eylül 2016.
- Milliyet. (2016b). PYD lideri Salih Müslim AP'de ağırlandı. 1 Eylül 2016.
- NTV. (2016). ABD'den bayrak açıklaması. 15 Eylül 2016, <https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/abdden-bayrak-aciklamasi%2CvWwmXVovEUGRBqWn7JRF5w>, (E.T. 10.10.2019)
- Öcalan, A. (1993). *Kürdistan devriminin yolu: Manifesto*. 1993 baskısı, Köln.
- Özcan, N.A. (1999). *PKK (Kürdistan İşçi Partisi): Tarihi, ideolojisi ve yöntemi*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Özcan, N.A. (2002). Bir terör örgütü olarak PKK: İdeolojisi, yöntemi, yükselişi ve çöküşü. Ali Tarhan (der.). *Dünyada ve Türkiye'de terör konferansı: Ekonomik ve sosyal yapıya yansımaları*. Ankara: T.C. Merkez Bankası.
- Özcan, N.A. (2016). Suriye'de ABD PKK/PYD ittifakının askeri kapasite boyutu. *Milliyet*, 27 Mayıs 2016.
- Özdemir, H. ve Pekgözlü, İ. (2012). Where do terror organizations get their money? A case study financial resources of the PKK. *International Journal of Security and Terrorism*, 3(2), ss. 85-102.
- Pazarcı, H. (2015). *Türk dış politikasının başlıca sorunları*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Sabah. (2018). ABD'den skandal YPG açıklaması. 14 Ocak 2018.

- Sarı, B., Tinas, M. (2018). *İnsanlığa ve demokrasiye terör tehdidi: PKK örneği*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- SETA. (2018). Avrupa'daki Türklere yönelik PKK/PYD saldırıları. <https://www.setav.org>, (E.T. 22.07.2018)
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019a). Suriye'nin Kuzeydoğusuna ilişkin Türkiye-ABD ortak açıklaması. 17 Ekim 2019, <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/111163/suriye-nin-kuzeydogusuna-iliskin-turkiye-abd-ortak-aciklamasi->, (E.T. 2.11.2019)
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2017). *PKK/KCK terör örgütünün Suriye kolu: PYD-YPG*. Ankara.
- Ünal, M. C. (2012). *Counterterrorism in Turkey: Policy choices and policy effects toward the Kurdistan Workers' Party (PKK)*. New York: Routledge.
- Yayla, A.S. vd. (2008). PKK activities in Europe. Samih Teymur and Cindy J. Smith (ed.), *The PKK: A decades-old brutal Marxist-Leninist seperatist terrorist organization*. Washington DC: TISD, ss. 113-132.
- Yeşiltaş, M. ve Özçelik, N. (2016). *PKK terörünün yeni dinamikleri: Radikalleşme ve şehir çatışması*. İstanbul: SETA.